

Az Operaház körül

Az Operaház tájkán ismét válsághírek keringenek. *Abrányi* Emil igazgatónak szerződését a félévi próbadíó után felbontották és lehetséges, hogy a színház még ebben a szezonban más vezetés, esetleg igazgató-bizottság vezetésé alá kerül. *Abrányi* temperamentumos és merész direktornak bizonyult, fiatalos hévvel látott hozzá az Operaház új, olcsóbb költségvetéssel való megszervezéséhez, finánciális tervei azonban meghiusultak. Azonkívül sem a keresztény, sem a nemzeti szellemet nem tudta meghonosítani a színházban. Ezek eddigi rezsimjének legfőbb hibái, ezek idézték föl az Operaház mostani válságát.

Abrányi Emil 1919. szeptember első napjaiban vette át az Operaház igazgatását. Szerződötték egy memorandum alapján, melyben kilátásba helyezte, hogy a gazdasági és politikai viszonyokra való tekintettel a színházat tetemesen redukált költséggel fogja megvívni és üzemben tartani. A kisebb német színházok lebegtek szemé előtt, melyek igen szerény eszközökkel dolgoznak. De ott nemcsak a közönség igényei kisebbek, hanem a színházak helyzete is sokkalta kedvezőbb: egyik kíségeti a másikat, tömördek olcsó énekessel és muzsikussal rendelkeznek és a személyzeti kérdések könnyen megoldhatók. Nálunk a helyzet egészen más. A budapesti Operaház magában álló intézet, segítőforrásai jóformán nincsenek, a direktor ma is kénytelen számot vetni az intézet színvonalával s az egyetlen magyar dalműzsinház speciálisan nemzeti és művészi hivatásá-

9 új igazgató azzal kezdte működését,

hogy hivatkozással az ország nyomoruságos helyzetére, az összes szerződéseket a vis major-paragrafus alapján felbontotta. Szabad kezet kívánt magának biztosítani arra, hogy a tagokkal új megegyezésre jusson, hogy a fizetéseket leszállíthassa s mindössze 30—32 tagot tarthasson meg. Azonnal megkezdte a tárgyalásokat s a maximális fizetést 36.000 koronában állapította meg.

A tagok egyik része elfogadta a redukált fizetést, a másik része, épp a színház legkitűnőbb művészei, nem voltak hajlandók ilyen kis fizetéssel szerződni. Mivel ezek nélkül a színházat megvívni nem lehetett, a direktor csakhamar kénytelen volt eltérni a fizetési maximum elvétől s lassau nemcsak azokat szerződtette nagy fizetésekkel, akiket a tervezett redukált taglétszám mellett meg akart tartani, hanem nagyrészt azokat is, kiket egyáltalán el akart bocsátani az Operaház kötelekéből. Így történt azután, hogy a hazafias belátásuak, az önfeláldozóan és önzetlenül gondolkozók, akik azonnal szerződték kis fizetéssel, sokkal rosszabb helyzetbe kerültek, mint azok, akik várakozó álláspontra helyezkedtek és végül mégis csak elérték a fényes gázsikat. Ami azóta állandó elégedetlenséget és elkésredést kelt az Operaház énekesei közt.

Úgyanezt a redukiót *Abrányi* végre akarta hajtani a csoportos személyzetnél, első sorban a zenekarnál és a kórusnál is. Elbocsátott egy esomé hegedűst, brácsást, gordonkást és fuvót. Az énekkar tagjai közül is többen felmondott.

A színház két legkiválóbb karmestere, *Kerner* István és *Tango* Egiszo elhagyták az Operaházat, mert kijelentették, hogy ennyire

csonka személyzettel megfelelő művészi munkát nem végezhetnek.

Korai volt az elhatározásuk, mert az igazgató maga is belátta, hogy az amúgy is kicsi zenekar és kórus apasztása katasztrófát jelent az intézetre s időközben az összes megüresedett helyeket újra betöltötte. Ma ismét ugyyszólván teljes a régi létszám, éppen csak a két elsőrendű karmester hiányzik. Aminek *Abrányi* bizonyára örvend, mert most ő az Operaház legfőbb dirigense. Mindent ő dirigál, ő tanít be. Vannak hetek, mikor a hirdetett hat előadásból öt estén ő ül a karmesteri pulpituson.

Természetes, hogy ekkora munkamennyiség mellett alapos, művészi munkáról nem lehet szó. Mindent gyorsan és felületesen, mesterember módjára csinálnak. Ilyen szürke, hevenyészett előadás volt a *Büvös vadász* felújítása, a *Bolygó hollandi* reprimé pedig közel hatéves szünet után két zenekari próbával állították a színpadra. Csakis a kipróbált, nagy-szerű zenekarnak köszönhető, hogy nagyobb baj nem történt.

A vezetéség finánciális számításai természetesen csődöt mondtak. Az elbocsátott tagok nagy részét visszaszerződtették, hozzájuk került rengeteg új tag, az elsőrendű szólísták pedig nem is fogadtak el rendes szerződést, mely őket egész munkásságukkal korlátlanul a színházhoz köti, hanem *fellépésekre* szerződték, garantált 40—60 fellépésre, 1000—2000 korona esti tiszteletdíjjal. Emellett a rendszer mellett a tagok új szereptanulásra nem igen kötelezhetők, ha-vonkint bizonyos számu estén okvetlenül fel kell léptetni őket (más, fiatalabb énekesek rovasára, akik kisebb fizetésért szivesöröme-

énekelnék a szerepet), a műsor megállapítása meg van nehezítve, a fellepti díjak összege pedig nagyobb a rendes fizetésnél. Sándor Erzsi, Adler Adelina, Haselbeck Olga, Környey, Székelyhidy, Rózsa, mind ilyen alapon tagjai az Operaháznak és évi járandóságuk — több esetben a szezon folyamán biztosított szabadság-
idővel — hetven-nyolcvanezer koronára rug. Ennyire kellett az igazgatóságnak túllépnie a tervbevett fizetési maximumot. A szeptemberi előirányzat tehát teljesen illuziórússá vált. Ehhez járulnak a zenekarnak, a kórusnak, szin-
padi személyzetnek, munkásoknak az egyre nö-
vekedő igényei, nem csoda, hogy az Operaház csakis az óriási helyáremeléssel bírja fentartani valamiképpen a pénzügyi egyensúlyt. A zene-
karnak még negyven filharmóniai próbára is kell időt engednie, amikor a színház nem tart-
hat zenekari próbát — ez viszont a művészi munkát károsítja meg alig jövátelhető mértékben.

A személyzet kiegészítésével, új tagok szer-
ződtetésével eddig kevés szerencséje volt az igazgatónak. Goda Gizella, Fesztai Élla, Somlyó Aranka, Székely Ilona, Szántó Gáspár, Pogány, Lakatos, Palotai az új énekesek. Mind-
egyiknek a fellépése inkább csalódást keltett, mint reménységet, igazi nyereséget a színházra egyik sem jelent. Egyetlen kivétel az igazán tehetséges Majoss Élla. Azonfelül kínos megdöbbenéssel kérjük: hol mutatkozik itt a keresztény kurzus? Ezeknek a fiatal énekeseknek kilenc-tizedrésze zsidó. Közepes, sőt még a közepesnél is kevesebb tehetséggel. Az ország első művészi intézménye, ily módon kapcsolódik bele abba az irányzatba, mely keresztény és nemzeti alapon kívánja ujjaépíteni a magyar kultúrát?

Az Operaháznak mindössze egy premier-estéje volt a szezonban, több alig lesz, s ez alkalommal is két fiatal zsidó komponista jutott szóhoz apró, egyfelvonásos művekkel. Mikor egész műzsikus-gárdánk, legkiválőbb zeneszerzőink szinte kivétel nélkül mind keresztények, mikor a keresztény magyar műzsika táborába tartozik Hubay, Bartók, Szendy, Szabados, Dohnányi, Buttykay, Kacsóh, Poldini, Rékai s még egész sora a kitűnő művészeknek, kiknek bizonyára vannak bemutatóra vagy felújításra váró darabjaik, akkor a Nemzeti Operaházban Nádor és Harsányi urak munkája képviselje a keresztény reneszánsz első évében a magyar zenei produkciót? Miért nem képes az Operaház még most sem arra, hogy igazán magyarrá váljék? A nézőtér esténként zsufolva van, bármit adnak. Soha nem volt ilyen alkalom arra, hogy a magyar szerzők műveit népszerűsítsék és terjesszék. Az utóbbi évek repertoárjából elevenedjék fel — csak hirtelen idézünk néhányat — egy csomó zenei alkotás: Bartók Béla *Kékszakállu herceg*-je, Szabados Béla és Rakosi Jenő *Bolond*-ja, Szabados és Szendy Árpád *Mária*-ja, Erkel *Névtelen hősök*-je, Rékai György *Barát*-ja, Hubay Jenő *Lavolla*-ja, Buttykay *Hamupipőke*-je. Az Operaháznak nemzetivé kell lennie, a magyar operai éneklés nagyszerű színvonalát, komponistáink alkotásainak bemutatásával a magyar géniusz erejét és termőképességét kell hirdetnie itt, magunknak és kifelé, a külföldnek, ha azt kívánjuk, hogy a megszegényedett, kis Magyarország továbbra is áldozatokkal fentartsa ezt a színházat. Ez nemcsak tisztesség és hazafias érdek most már, hanem az Operaház létének, további fentartásának egyetlen jogcime.